Toespraak Alexander Pechtold, Voorjaarscongres D66, 7 maart 2009

Congres,

Crisis.

Crisis is "het moment van de waarheid

waarop een beslissing genomen moet worden

die van grote invloed op de toekomst is".

Aldus Wikipedia, de online encyclopedie.

In Van Dale kijkt de jongste generatie niet meer.

Crisis betekent voor hen:

-

Uitgaan van de waarheid

-

Het nemen van een beslissing

-

En een blik op de toekomst.

En crisis vráágt dus:

Om daadkracht en visie.

Om leiderschap en ambitie.

En misschien een beetje crisis-ervaring.

Nou, dan ben je bij ons aan het goede adres

De recente geschiedenis was er één van wegkijken en ontkennen.

Een van vooruitschuiven en verergeren.

Toen wij in 2006 met Balkenende struikelden,

liet hij achteloos onze hervormingsagenda vallen.

Alsof de rentmeester vervroegd met pensioen is gegaan.

In 2007 stopte de vernieuwing definitief.

Codificeerden de zes van Beetsterzwaag de stilstand en

formaliseerden de winterslaap

in het negatief uitgeruilde coalitieakkoord.

De toekomst verloor haar eigenaar.

Vorig jaar dienden buiten de polder

de eerste signalen

van naderend onheil

zich aan.

Wie schatte Lehman Brothers juist in?

Wie waardeerde Freddy Mac?

Wie taxeerde Fannie Mae?

En wie, wie zag toe?

En wie keek toe?

Nederland maakte zich op voor Prinsjesdag.

Het kabinet deed met een surrealistische begroting

Wat het lang - te lang - had gedaan:

Het kabinet deed alsof de dijken

de aanzwellende orkaan wel zouden weerstaan.

Het kabinet schreef voor het staatshoofd een laatste sussende Troonrede.

Maar de sluimer ontaardde in een nachtmerrie: bankencrisis!

Met het water aan de lippen.

Ging de brandkraan open.

Miljarden vloeiden.

Miljarden werden met ongekende daadkracht de banken ingepompt.

Onverwachte daadkracht.

Aarzelende koersen.

Aantrekkende peilingen.

Het bleek allemaal van korte duur

Terwijl met de start van 2009

-

De cijfers hard werden.

-

De abstracties concreet.

-

En de angsten persoonlijk.

Terwijl Obama zijn visies ontvouwde,

zocht de Nederlandse coalitie -angstig-

de schuttersputjes en de heilige huisjes weer op.

En waande zich veilig

Nog steeds lijkt het besef niet door te dringen

dat we in het voorportaal staan van een globale, diepe recessie

dat we aan de vooravond staan van een nieuw tijdperk.

-De grote financiële sector maakt Nederland nu extra kwetsbaar.

-De krimpende wereldhandel trekt diepe sporen in onze open economie.

-En het kabinet maakte ons,

door uitstel van investeringen, in kennis en innovatie,

en afstel van hervormingen,

onnodig vatbaar tijdens een teruggang.

De naoorlogse generaties

zijn opgegroeid in relatieve weelde.

Een hele generatie

is gewend aan gestaag groeiende welvaart.

Deze generaties worden nu geconfronteerd met een nieuwe situatie:

het wordt minder.

Dat is even schrikken.

Dat is even slikken.

De belangen van mensen zijn groot.

Je baan, je huis, je pensioen.

Mij hebben de jaren '80 gevormd.

De bouwsector - waar mijn vader werkte hier in Rotterdam - was in ontreddering.

Het dagblad CoBouw meldde elke ochtend de faillissementen.

Voor míj werd het: studeren zonder perspectief.

Als je toch werkloos wordt, dan maar in wat je leuk vindt.

Kunstgeschiedenis, dus.

Bij het veilinghuis

Balanceerde ik als MKB-er soms

tussen inzenders die uit geldgebrek moesten verkopen

En de eigen worsteling om aan het eind van de maand

de salarissen te kunnen betalen.

Democraten,

Deze crisis maakt van iedereen een D66'er.

Acute crisis noodzaakt tot vernieuwing.

Wij waren daar al langer aan toe.

Maar de analyse moet dieper zijn.

Ik zeg tegen het kabinet:

"It's not only the ecónomy, stupid!"

Globalisering en provincialisme.

Droogte en overstroming.

Ontgroening en vergrijzing

Obesitas en honger. Dwingen,

Dwingen

Tot een andere manier van produceren.

Tot een andere manier van organiseren.

De crisis zien als kans.

En daarom pleit ik voor een agenda van ambitie.

Een agenda die de fundamenten legt voor structureel herstel.

Een ómslag.

Laat partijen nou eens stóppen met benadrukken

wat ze niét willen.

Het O-woord, het H-woord.

Laten we stoppen met bang maken.

Neem nou Van Geel

Die vandaag het Torentje in ging

En ons voorhield

Dat als er niks gebeurt

De staatschuld met 100 miljoen oploopt

1000 euro per seconde

Dat is nou bang maken

Wat zijn je plannen Van Geel?

Maar mensen bang maken met beleidssturingsmiddelen.

Hypotheekrente, WW-duur, AOW-leeftijd,

heffingskorting, overdrachtsbelasting.

Allemaal middelen, geen doelen.

Een huis is een doel.

Een baan is een doel.

Een diploma is een doel.

Maar inmiddels zijn al die middelen taboes,

En zijn de doelen uit het oog verloren_

Het lijkt wel alsof in Den Haag veel mensen rondlopen.

Met nog meer taboes dan André Rouvoet

Laat partijen zeggen wat ze wél willen.

Laat partijen perspectief bieden.

Laat partijen hun plan voor Nederland neerleggen.

Deze recessie is eigenlijk een crisis in 3-en:

-

Een onvoorspelbare bankencrisis.

-

Een onvermijdelijke laagconjunctuur.

-

Een onverantwoorde hervormingsangst.

En die samenkomst maakt dit tot de ergste recessie sinds decennia.

Maar dat hebben we nu genoeg gehoord.

Ik wil vooruitkijken.

Ik wil perspectief bieden.

En daarom geef ik een aftrap voor de D66-agenda.

Voor vertrouwen in de toekomst.

Om een inhaalslag te maken op vooruitgeschoven onderhoud,

Om een omslag te maken in achterhaalde patronen.

Nú moet de omslag worden gemaakt voor de banken.

In de financiële sector

die de grens heeft overschreden.

Tussen maatschappelijk verantwoord ondernemen

en roekeloos avonturieren.

-

Een morele code

-

Vernieuwd toezicht en betere spelregels

-

Evenwicht tussen macht en tegenmacht

-

En een campagne voor financiële alfabetisering

De klant moet weerbaarder.

En ik zeg het Verhofstadt na:

Waar blijft het Europese toezicht?

Bos en Balkenende legden het hoofd al in de schoot.

Nog voor de strijd begonnen was.

Niet eens een poging gedaan!

Hebben ze dan niks geleerd?

Nú moet de inhaalslag worden gemaakt

voor een slimmere economie en een schonere economie.

Onderwijs en duurzaamheid.

Om de crisisdiepte en -duur te beperken.

En zodra het kan, beter uit de startblokken te komen.

Wij kiezen voor kennis, voor onderwijs.

Nederland loopt al achter in zijn uitgaven.

Maak het verschil niet groter.

Ik vraag me hardop af of de Kennisinvesteringsagenda

bij Balkenende nog wel in goede handen is?

Al jaren beheert hij zielloos die agenda.

Zonder ambitie, zonder resultaat.

Dijkgraaf luidde in NRC vorige week de noodklok.

Rinnooy Kan ging hem al voor.

-

Waar blijven onze topuniversiteiten?

-

Waarom zaten in 2008 nog steeds 60.000 leerlingen

op 171 zeer zwakke scholen?

-

Waarom staan in 70% van de scholen onbevoegden voor de klas?

-

Waarom verlaten 70.000 leerlingen per jaar het MBO zonder diploma?

-

Accepteren wij dat er bij ongewijzigd beleid in 2011 al

10.000 leraren tekort zijn?

Banken vallen om.

Kennis vervaagt.

De onderwijsambities staan al twee jaar in de vriezer.

In de vriezer van Plasterk, onze Zúidpooltoerist

Nú moet de inhaalslag worden gemaakt.

Wij kiezen voor duurzaamheid, voor schone energie.

Het draagvlak is er.

Het momentum ook.

-

Dictaturen in het Midden-Oosten,

-

Het gasconflict met Rusland,

-

Het klimaat uit balans.

Duurzaamheid regel je niet alleen in Kyoto.

Tegenwoordig ook op vele gemeente- en provinciehuizen.

Laat de aandeelhouders van Essent en Nuon,

verblind door de miljarden

nog wel oog hebben voor het milieu.

Overheidsaandeelhouders dienen te gaan

voor klimáát-optimalisatie

In plaats van wínst-maximalisatie.

Brinkhorst splitste de bedrijven.

Niet de idealen

Een omslag voor de banken.

Een inhaalslag voor onderwijs en duurzaamheid.

Maar van de jaren '80 leerden we:

géén kaalslag in de zorg.

-

Bij de AWBA wonen en zorg ontvlechten: interessant.

-

22 miljard ondefinieerbaar: onacceptabel

-

Sanering van subsidieverslaafde instellingen: prima

Maar meer dan normaal is, in tijden van crisis

de stand van de zorg,

de stand van de beschaving.

Wij stáán voor de kwaliteit van de zorg.

Kritiek op de zorg is aan een andere toon toe,

constructiever dan de SP,

wij laten graag die andere Kant zien.

Maar de gróte doorbraak moet komen

op de woningmarkt en de arbeidsmarkt.

Wonen en werken.

Je baan en je huis.

Hier is de overheid als eerste aan zet.

De stilstand was fnuikend.

Toen de zon scheen, liet het kabinet ons onbezorgd surfen op Funda.

En dwingt ons nu het dak bij storm te repareren.

In de vette jaren, polderde het kabinet tot we een ons wogen.

En dwingt ons nu in crisistijd het Museumplein te tarten.

Nú moet de omslag worden gemaakt.

Zodat geleidelijk huursubsidie en koopaftrek,

weer terecht komen

bij de starter

weer terecht komen

bij de kleinere portemonnee.

Niet bij de scheefhuurder,

en niet bij de babyboomer.

Maar op korte termijn al concreet:

Door het aftoppen

van de ruim 10 miljard hypotheekrenteaftrek

En het daarmee verlagen

van de overdrachtsbelasting

maken we kopen goedkoper.

En bezitten duurder.

Ook dat is de D66-agenda.

Nú moet de omslag worden gemaakt.

Als we werk willen maken,

van de arbeidsmarkt voor morgen,

die er gisteren al had moeten zijn.

Met een pensioenleeftijd van uiteindelijk 67.

Omdat we later beginnen met werken,

langer leven en vitaler zijn.

Jarenlang stonden we hiermee alleen.

Nu lopen ze ermee weg.

67, Rutte's liefde op tweede gezicht.

Ja, Democraten.

ook wij, seculieren,

zorgen voor bekeerlingen.

En die blijken dan vaak de meest fanatieke.

Ik gun Rutte deze vrijheid _

deze vrijheid van meningsverandering_

Een arbeidsmarkt,

waarin een leven lang leren

Geen dooddoener,

Maar doodgewoon is.

Want als het aan ons ligt,

dan is de stratenmaker,

die nu op zijn 55ste stopt,

al vanaf zijn 50ste aan de slag.

Als leraar op het VMBO.

Laat Donner nou eens de arbeidsmarkt moderniseren.

Ik waarschuw Balkenende,

Geef Donner de ruimte

Anders zeg ik op ons volgend congres:

"Donner is CDA, maar Donner is van ons. Punt uit!"

De omslag, op woningmarkt en arbeidsmarkt

Balkenende leek ook zover

"Alles moet op tafel", riep hij ferm

"Geen enkel taboe moet worden geschuwd", zei hij fier.

Even dacht ik, "de verbeelding aan de macht".

Heel even maar.

Alles op tafel, prima.

Maar dan ook graag alles geconsumeerd, zeg ik.

Wat je opschept, eet je op.

Zeker in tijden van crisis.

Maar er bleken wél taboes:

-

Balkenende verslikte zich in de hypotheekrente.

-

De FNV weigert de 67

-

Arie Slob hangt aan het aanrecht

-

Guusje geeft om haar ambtenaren

-

En dan, dan moet Hamer nog komen _

Want Jongerius noemt alle hervorming "domme dingen".

Zij legt het mes wéér op tafel.

Zij straalde dat ze "mooie herinnering had aan het Museumplein"

Agnes gijzelt het kabinet.

Bos pocht dat hij de zwaarste klus in 80 jaar heeft,

Aan wat of aan wie zou hij denken?

De omslag kan worden bereikt.

Samen zeg ik nu tegen Balkenende.

Ik bood al aan constructief mee te willen denken.

Dat aanbod werd hautain afgewimpeld.

Samen delen we dan ook de informatie

Het werklijstje van het kabinet mocht niet openbaar.

Maar komt mij niet onbekend voor,

omdat het grosso modo onze voorstellen zijn.

Hun taboe, is onze visie!

Hun taboes laten een verkrampte coalitie zien,

Die door verdeeldheid begon met een valse start

En werkende weg in het moeras is beland.

Niet bij machte te doen wat nodig was.

En nu amechtig achter de ontwikkelingen aanholt.

Wie geen Baron von Münchhausen is,

kan anderen niet uit de modder trekken.

Wie zelf niet bevlogen is,

kan anderen niet overtuigen.

Ik hoop dat het kabinet boven zichzelf uit kan stijgen.

Al is het maar voor één keer

Mijn hand blijft uitgestoken.

Wij voeren al twee jaar oppositie náást dit kabinet.

Wij zullen dat zo mogelijk

ook weer doen na een doorstart,

Volgende week wanneer Balkenende 5

op het bordes staat

Daarmee evenaart hij het record van Colijn.

Maar ja, Colijn-5, zat maar 2 dagen

In tijden van crisis

Spring je extra zuinig om met de democratie

Bescherm je de rechtstaat.

Versterk je de fundamenten.

Een omslag nú, ook voor onze democratie.

De analyse van een ziek en moe bestel is inmiddels decennia oud,

Maar geldt nog steeds.

Het gaat om grondrechten zoals parlementaire informatie

voor ieder lid van de Staten Generaal.

Ons nu ontnomen.

Om zeggenschap, zoals bij het Europees Verdrag.

Het gaat om het buiten de deur houden van de rechter,

bij toetsing aan de Grondwet,

En het op de stoel gaan zitten van de rechter, tijdens het proces.

Het gaat om de uitverkoop van parlementaire rechten,

zoals bij het onderzoek naar de Nederlandse steun aan de oorlog in Irak.

Het gaat om het vernieuwen en verjongen van onze democratie.

Omdat de wereld sinds `66 verder is.

Maar we nog steeds leven in een politieke cultuur

Die vasthoudt aan verworven machtsposities

En elke vernieuwing blokkeert.

De D van democraten laten we dus niet in het magazijn.

-

Terug naar de oorsprong:

-

Macht en tegenmacht

-

Macht nooit zonder transparantie

-

Een open kiesstelsel

-

Bestuurders democratisch aangesteld

Ik wil die agenda verder vorm geven.

-

Het correctief referendum,

-

Het proces van de formatie,

-

Het opschonen van het aantal bestuurslagen

-

De parlementaire minderheidsenquête

-

En de Wet Openbaarheid van Bestuur als grondrecht

zullen zeker niet ontbreken

Democraten.

In tijden van crisis hebben mensen de neiging

naar binnen te keren.

En anderen buiten te sluiten.

Integratie gaat om werk, wonen en leren

Juist de terreinen waar de crisis voelbaar wordt.

Integratie, de islam, en probleemwijken

zullen de agenda blijven beheersen.

Vogelaar is weg, de problemen nog lang niet

De PvdA bespreekt volgende week

haar aangepaste integratiekoers

Er zijn een paar adjectieven geschrapt

Maar die kunnen in elk taalgebruik worden gemist.

Als het aan de PvdA ligt

Is tolerantie niet langer een cultuurgoed,

Maar een uitweg.

Handhaven en confronteren.

En als dat niet lukt,

Ja, dan zit er niets anders op.

Dan maar tolereren.

Dat lijkt me een drietrapsraket,

die zichzelf meteen de grond in boort.

Iedereen die hier verblijft moet zich aan de regels houden.

Overlast in bussen, in wijken,

Geweld tegen ambulancebroeders,

Dat accepteren we niet als cultuurverschil,

Maar wordt aangepakt door politie en justitie.

Zonder verschil!

En verder geldt:

Dat de vrijheid van de één ophoudt,

waar die van de ander begint.

Wij willen niet op de millimeter definiëren,

wat Nederlands is en wat niet.

Maar wij staan ook niet toe

dat onze vrijheden in het gedrang komen.

Bos wil oerdegelijke banken, die wil ik ook

Maar zijn oerdegelijke nationaliteit, die wil ik niet

De PvdA wil terug naar de hoogtijdagen van de verzuiling.

Waarin religieuze en ideologische leiders

hun volgelingen leefregels meegaven.

Leefregels voor omgang met andersdenkenden.

Voor de PvdA is vernederen daarbij

Een behulpzaam instrument.

Bos heeft daar nog steeds geen afstand van genomen.

Het doel heiligt blijkbaar alle middelen.

Het was absurd toen Leefbaar Rotterdam Aboutaleb vroeg zijn Marokkaanse paspoort terug te sturen.

Maar even absurd:

Aboutaleb verbrandt liever hoogstpersoonlijk de kindernaamlijsten,

nog vóór het bestaan ervan op de Coolsingel is vastgesteld.

Vanwaar, vanwaar deze verkrampte flinkheid?

Beschaafd patriottisme, zei Bos

Of was het toch beschaafd nationalisme?

Het verschil tussen beschaafd en onbeschaafd

Het is een kwestie van smaak

Ik zei het al:

In tijden van crisis, hebben mensen de neiging in zichzelf te keren,

Ook als het gaat om Europa.

De verkeerde weg.

Wie zelf niet bevlogen is, kan anderen niet overtuigen.

Tijdens de Europese top in 1991 in Maastricht

Wilde ons staatshoofd haar hoofd wel offeren,

Op de nationale munt,

Voor die ene Europése valuta.

Je hoofd van de munt,

dát is pas je nek uitsteken.

Dát was nog eens een staaltje van bevlogenheid.

Maar dat, dat was de vorige eeuw.

Alleen een Europa in eenheid,

is een sterke speler op het politieke wereldtoneel.

Met Sarkozy liet Europa een half jaar zien

Waar ze toe in staat is.

Maar nu:

Ieder land redt zijn eigen banken

op zijn eigen manier.

Ieder land treft zijn eigen steunmaatregelen,

op eigen houtje.

"Eigen land eerst" is in opmars.

Een gevaarlijke weg.

Want oplaaiend nationalisme en protectionisme

zijn bewezen killers voor mondiaal herstel.

Mensen kijken in slechte tijden naar hun overheden.

En die geven het slechte voorbeeld.

Soms onschuldig.

Neem nou de staatssecretaris van buitenlandse handel, Heemskerk.

Na een stoet van bewindslieden

wilde ook flinke Frank graag iets bijdragen aan de crisisbestrijding.

Een eigen idee

"We gaan dit jaar in eigen land op vakantie."

De staatssecretaris gaat met zijn gezin naar Terschelling,

Laat het ministerie weten.

Goede keus, weet ik.

Maar de andere 26 bewindslieden nodig ik

deze zomer van harte uit in het gebied rond Wageningen

De Betuwe en de Veluwe.

Ze zullen daar niet opvallen.

Met hun doortrapfietsen, vouwwagens en Kipcaravans.

Ik beloof deze zomer de Europese economie te stimuleren,

Zeker na die laatste zomer. Volgt u mij?

Mensen kijken in slechte tijden naar hun overheden.

En die geven het slechte voorbeeld.

Soms niet zo onschuldig.

Werklozen keren zich tegen Oost-Europese werknemers.

Of tegen immigranten van vroeger en van nu.

Britse werknemers pikken het niet langer

dat banen worden bezet door Italianen en Portugezen.

Maar de Zwitsers hebben het door.

Bij referendum zetten ze de grenzen open

voor Roemenen en Bulgaren.

Met protectionisme en nationalisme

zetten we onszelf op de rand van de afgrond.

En niet alleen onszelf.

We sleuren ook ontwikkelingslanden mee.

Zo moeten we dat in Europa niet doen.

Zo gaat D66 dat in Europa niet doen.

D66 gaat door op de ingeslagen weg.

Sophie heeft de afgelopen jaren bewezen

in haar eentje

Het democratisch geluid in Brussel

En het Brussels geluid in Den Haag

Te vertolken.

Beter dan wie ook.

Zij belichaamt.

De verworvenheden van vrijzinnig Nederland.

Zij verdedigt.

Met passie.

-

Euthanasie in Italië.

-

Homorechten in Polen.

-

Abortus in Spanje.

-

En sinds kort: softdrugs in Nederland

Vanaf 4 juni hoeft ze dat niet meer alleen te doen.

De komende 12 weken vraag ik jullie hulp

om het vrijzinnig-democratisch geluid in Europa te gaan verdubbelen.

Want de keus is helder.

Zeg je bij Europa JA, dan stem je D66.

Ben je tegen, dan wordt het moeilijk.

Want dan,is er nog nooit zoveel keus geweest.

Democraten,

Ik heb met u afgesproken de partij overeind te helpen.

Dat begint aardig te lukken.

In het Darwin-jaar staan we redelijk rechtop.

Virtueel zijn we fors groter.

Maar door de beurzen weten we hoe snel

virtuele waarde kan verdampen.

Leven boven onze stand doen we dan ook niet.

Daar waken we voor.

Maar al te bescheiden, dat kan niet meer.

Nu het politieke landschap verder versplintert.

Nu een populisme dat discrimineert,

in potentie de grootste stroming is.

Het gaat straks om meer dan Kamer- en raadszetels alleen.

Het gaat erom welk perspectief wint.

In Europa én in Nederland.

-

Stilstand tegenover ambitie

-

Restauratie tegenover hervorming

-

Durf tegenover angst.

-

Openheid tegenover geslotenheid.

-

Inclusiviteit tegenover verdeeldheid.

-

Het redelijk tegenover het onredelijk alternatief.

Steeds meer mensen geven ons hun vertrouwen

Omdat we willen verbinden

Waar anderen verdeeldheid zaaien.

Steeds meer mensen geven ons hun vertrouwen

Omdat evenwicht en nuance nodig zijn

In een wereld in crisis.

Visie en ambitie om de toekomst vorm te geven.

Samen met jullie.

Wij zijn bezig met een tour de force.

Opbouw en groei tegelijkertijd.

Met jullie steun.

Met jullie inzet.

Gaan we in de tweede helft

voor winst.